

כ' בסיון תש"ף

12 ביוני 2020

אגרת 12: אין קיצורי דרך בדרך למומחיות

לעמיתות והעמיתים היקרים של מכללת קיי,

הסופר הרוסי הידוע לב טולסטוי, שכתב יצירות מופת כמו "מלחמה ושלוש" ו"אנה קרנינה", מספר כי אנשים היו פונים אליו ואומרים, כי הם עדיין לא ניסו לכתוב נובלה, ולכן הם גם לא יודעים אם היו יכולים לכתוב. על כך מעיר טולסטוי ואומר: "ואם הם היו עושים ניסיון אחד ויחיד לכתוב נובלה, האם אז הם היו יודעים אם יוכלו להיות סופרים?"

מה מביא אנשים להיות מומחים ולהגיע להישגים מעוררי השראה? זו הייתה השאלה, שעמדה בפני בנג'מין בלוס, פסיכולוג חינוכי אמריקאי מאוניברסיטת שיקגו, שפעל במחצית השנייה של המאה ה-20. בלוס ידוע לרובנו מה"טקסונומיה של בלוס", אותו כלי המסייע בתכנון לימודים ובמדידת הישגים, והבנוי על פירמידת רמות החשיבה, הנדרשות לביצוע מטלות למידה שונות. אבל בלוס לא עסק רק בטקסונומיה, והתרומה האקדמית הנוספת שלו הייתה בהבנת התהליכים המתרחשים לקראת השגת מומחיות. מחקריו הובילו אותו למסקנה, כי מומחיות נרכשת בזכות תירגול רב ומכוון, הממוקד מעבר לאזור הנוחות של הלומד, ובמהלכו האדם חוזר ומתאמן בתחומים, שבהם הוא מבקש להשתפר.

את מחקריו של בלוס הרחיבו אריקסון ועמיתיו (Ericsson, Prietula & Cokely, 2007). הם התחקו אחר תולדותיהם והתנהגותם של מומחים מקשת רחבה של תחומים, כולל שחקני שחמט, ספורטאים ומוסיקאים, מדענים ואנשי מחשבים, רופאים ומורים. מסקנתם החד משמעית הייתה כי "מומחה נעשה מומחה, הוא לא נולד כזה". ניתוח ההתנהלות של אנשים, שהפכו למומחים בתחומם, מגלה מאפיינים ייחודיים, הכוללים התמדה ארוכת שנים (עד ל-10000 שעות אימון), אימון ממוקד ומכוון לשיפור העשייה, התרכזות במשימות, אותן האדם לא יודע עדיין לעשות, וניתוח מתמשך של ההצלחות והכישלונות. ווינסטון צ'רצ'יל, למשל, הפוליטיקאי והמדינאי הבריטי, שהנהיג את בריטניה ואת העולם החופשי במאבק נגד גרמנייה הנאצית, היה ידוע בכריזמטיות שלו, אך מסתבר כי גם תכונה זו תורגלה ושופרה על ידו בהתמדה, והוא נהג לתרגל למול מראה ולאורך שעות ארוכות את כישורי הנאום שלו, כשהוא מתרגל ולומד, חוזר ומתרגל. בקיצור, אין קיצורי דרך.

אפיון נוסף של אדם, הנחוש להתקדם לקראת מומחיות, הוא קיומו של המורה המלווה, המאמן שלו, הנותן לו הכוונה מידתית ומותאמת, ועם משוב בונה. אותו מורה-מאמן מסייע לו בהדרגה להפוך ולהיות "המורה הפנימי" של עצמו. בנג'מין פרנקלין מדגים את הפעולות, שהוא נקט לקראת קידום מומחיותו. פרנקלין, המדינאי האמריקאי הדגול, ובין החותמים על הצהרת העצמאות של ארצות הברית, רצה להיות מומחה בכתיבה רהוטה ומשכנעת. לשם כך הוא התחיל לבחון לעומק מאמרים, שאהב לקרוא בשבועון הבריטי The Spectator, שבועון העוסק בפוליטיקה

נשיאת המכללה

ותרבות. אחרי שקרא כתבה שאהב במיוחד, היה פרנקלין עושה את התהליך הבא: משחזר בכתב את הכתבה מהזיכרון ובמילים שלו, משווה את כתיבתו למקור, מתקן את טעויותיו ביחס למקור, מתרגם את המאמר לשיר בחרוזים ואז מתרגם בחזרה לפרוזה. אכן, אין קיצורי דרך בדרך למומחיות.

כמומחים בתחום ההוראה, אך לא בהכרח בתחום של ההוראה מרחוק, הפעלנו גם אנחנו את הרגלי הלמידה והתירגול המתמשכים שלנו, כדי לאפשר את המעבר המהיר מהוראה שבשגרה להוראה מרחוק בזמן חירום. היינו מוצפים יתר-על-המידה במידע חדש, שנדרשנו לעבד, והשתמשנו בתכונות המומחה שלנו ובידע הפדגוגי שלנו על מנת לקדם את הלמידה מרחוק. אבל עדיין אנחנו לא מומחי הוראה מהסוג הזה, לא תרגלנו עשרת אלפים שעות, לא לכולנו היו מנחים צמודים, ועדיין לא הפכנו ל"מורה הפנימי" של עצמנו בתחום ההוראה מרחוק. כדי לחזור ולחשוב על התהליכים שעשינו, ולעבד את הידע שצברנו בעת הזו, אנחנו נקיים כנס, שיהווה מסגרת לשיתוף עמיתים ולדיון מעמיק.

ב-23 ביוני 2020 יתקיים כנס "קפיצה למרחק: סיפורי הצלחה ואתגרים בלמידה ובהוראה בעקבות משבר הקורונה". בימים אלה יצא קול הקורא להגשת הצעות לכנס שלנו, ובו אנו מזמינים אתכם לשתף אותנו בפעולות שלכם, לעיין בהן וללמוד מהן ביחד, כשאנחנו מודעים לכך, שחלקן היו ללא תרגול מקדים ומספק. כך נסייע לקהילה שלנו להבין את המהלכים שעשינו עם המעבר המידי ללמידה מרחוק, וכיצד הפכנו מעבר זה לאירוע אותנטי עבורנו ועבור הסטודנטים שלנו. ננסה להבין את ההצלחות אבל גם את הקשיים שפגשנו, את החלטות ההוראה שקיבלנו ואת הגמישות שהצלחנו (או לא הצלחנו) ליישם. הכנס יהווה מפגש של עמיתים, הרוצים להעמיק את המומחיות שלהם. אני מזמינה אתכם להצטרף לכנס כמציגים וכמשתתפים.

סוף שבוע רגוע.

פרופ' לאה קוזמינסקי
נשיאה